

TELAFER: “MÜREKKEP DAMLASINDAN” KANLI ÇATIŞMALARA

Melahat Tok

İNSAMER

İHH İNSANI VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
İHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Eylül 2017

Araştırma 47

Giriş

Irak'ın kuzeyinde Suriye sınırına 60 km mesafede bulunan Telafer, coğrafi konumu itibarıyla ülke tarihi boyunca stratejik öneme sahip bir şehir olagelmıştır. Musul'dan Suriye'nin Rakka şehrine uzanan M47 otoyolu üzerinde yer alan Telafer, tarih boyunca seyyahların, tüccarların ve dahi kaçakçıların geçiş kapısı olmuştur. Günümüzde ise Irak merkezli enerji nakil hatlarının tam ortasında bulunmaktadır.

Yaklaşık 200 bin kişinin yaşadığı Telafer kentinin etnik olarak %90'ı Türkmen, %10'u Arap nüfustan oluşmaktadır. Türkmen nüfusun %75'ini Sünniler, %25'ini ise Şiiiler teşkil etmektedir.

Etnik yapısı itibarıyla Irak'ın geneli ile benzerlik göstermese de Telafer gerek mezhep çatışmaları gerekse ABD'nin işgal sonrası ülke genelinde

uygulamaya soktuğu birçok stratejinin laboratuvarı olması açısından dikkat çekmektedir.

Saddam Hüseyin döneminde “Baas merkezli bir Araplaştırma” siyasetine maruz kalan Telafer, ABD'nin 2003 yılında Irak'ı işgal etmesinin ardından bu kez silahlı hareketlerin, el-Kaide'ye karşı yürütülen operasyonların, mezhep çatışmalarının ve aşiret çekişmelerinin merkezi haline gelmiştir.

Baaslaşma ve Aşiret Otokrasisi

Irak'ta İngiliz işgaline karşı etnik kimliklerini ve yaşadıkları toprakları korumak için direnen Türkmenler, manda yönetiminin son bulmasından 1963 yılında başlayan Baas Partisi dönemine kadar görece özerk bir şekilde yaşadılar.

İNSAMER
İNSANI VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Baas Partisi'nin etnik gruplara karşı tutumu, kendisinden önceki yönetimlere göre oldukça farklıydı. Saddam yönetimi Irak'taki etnik azınlıkları sistem içinde eritmek için çeşitli yollar izledi.

Seküler Arap milliyetçiliği ilkesine dayanan Baas ideolojisi, tüm azınlıkların Araplaştırıldığı bir "tek Irak"ı oluşturmayı hedefliyordu. Bu sebeple özellikle azınlıkların yaşadığı bölgelerde bir yandan "Araplaştırma" bir yandan da "iskân" ile etnik grupları Iraklı olma potasında eritmeye yönelik bir politika izledi.

Saddam'ın izlediği güvenlikçi kontrol siyaseti Telafer'i fiziksel ve psikolojik olarak, çoğunluk Sünniler ile azınlık Şiiiler arasında, kendiliğinden ikiye bölmüştü. Bu bölünme Saddam rejimine herhangi bir çatışma durumunda kuzeydeki halkı mobilize ederek geniş bir alanda insan kaynağına ve haberleşme ağına sahip Baas birimleri ağına dönüştürme imkânı sağlamıştı.

Telafer şehri bu haliyle iki parçaya bölünmüş oluyordu. Daha az gelişmiş güney bölgesinde ağırlıklı olarak Şii Türkmenler ve kuzeyde rejimle etnik konular dışında sorunu bulunmayan Sünni Türkmenler yaşıyordu.

Sekiz yıl süren İran-Irak Savaşı ve 1991 yılında Kuveyt'in işgalinin ardından Birleşmiş Milletler tarafından yürürlüğe konulan yaptırımlar, Irak ekonomisini ayakta tutmak üzere yeni kalemlerin ortaya çıkmasına sebep oldu. Bunlardan biri de petrol başta olmak üzere çeşitli ürünlerin kaçakçılığı ile gelir sağlanmasıydı.

Yaptırımların devreye girdiği 1990'dan 2003 yılındaki ABD işgaline kadar geçen 13 yıl içerisinde Saddam yönetimi ve Saddam'a yakın devlet görevlilerinin kontrolü altında bulunan geniş bir kaçakçılık ağı oluşturulmuştu.

Telafer, coğrafi konumu itibarıyla kaçakçılık hattının üzerinde bulunuyordu. Irak-Suriye sınırına 62 km mesafede olan Telafer, özellikle Musul'dan Suriye içlerine kadar uzanan M47 otoyolunun üzerinde yer alması sayesinde kaçakçı kamyonlarının yoğun geçiş rotası olmuştu. Nitekim, 2003 yılındaki ABD işgalinin ardından

Telafer'de yaşanan iç çatışmalar, genellikle Şii-Sünni mezhepsel ayrılığına dayandırılrsa da aşiretler arasında yaşanan gerilimlerde yukarıdaki unsurların rolü de bulunmaktaydı.

“Baassızlaştırma”

“Baassızlaştırma”, ABD'nin 2003 yılının Nisan ayında gerçekleştirdiği işgalin hemen ardından Baas Partisi'nin Irak'ta bir daha iktidara gelmesini engellemek için ortaya çıkan bir dizi hukuki ve idari düzenlemeyi ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. 9 Nisan 2003 tarihinde Bağdat'ın düşmesinin ardından ABD öncülüğündeki koalisyonun sivil yönetici olarak atadığı Paul Bremer, Pentagon tarafından taslağı hazırlanan “Baassızlaştırma Kanunu”nu 16 Mayıs 2003'te yürürlüğe koydu.

Kanun gereğince Irak ordusunun, polislin ve istihbarat teşkilatının lağvedilmesine karar verildi. Bu kararla tüm askerî rütbeler ve makamlar feshedilmiş, kışlalardaki askerler salınmış ve kamu görevlileri kovulmuştu. Ordunun lağvedilmesinin etkileri bugün de devam eden büyük bir tartışmaya sebep oldu. Zira ordunun tamamen dağıtılmasından sonra yerinin ne ile ikame edileceği planlanmamıştı.

Sonradan da görüleceği gibi rütbeleri ve geleneksel itibarları ellerinden alınmış savaşmayı bilen yüzbinlerce işsiz erkeği sistem dışında bırakmak, silahlı “direniş” gruplarının ortaya çıkmasına sebep olacaktı. Böylece ABD “Baassızlaştırma” kanunu ile ülkeyi büyük bir kaosun içine sürükleyecekti.

ABD, yurt dışında yaşayan Saddam Hüseyin muhalifi Ahmed Çelebi'yi “Milli Baassızlaştırma Konseyi”nin başına geçirdi. Çelebi, çoğunluğu Şiiilerden oluşan bir teknik ekip kurarak Baassızlaştırma'nın kapsamını genişletti ve eski rejim döneminde üst kadrolarda bulunan birçok insanın yeni dönemde kamu kurumlarında işe alınmasını yasakladı. Her bakanlıkta alt birim olarak Baassızlaştırma komisyonları kuruldu.

Yeni hükümet kademelerinde ve kamu kurumlarında atamalar iltimas ve mezhep temelinde yapılıyor, kanun ile Baasçılardan ve Sünnilerden boşaltılan görevlere Şiiiler getiriliyordu. Hükümet kanadında

bunlar olurken Irak'ın Sünni nüfusun ağırlıkta olduğu bölgelerinde silahlı Sünni direniş grupları ortaya çıkmaya başlıyordu. İşte, Irak'ın genelini kapsayan Baassızlaştırma siyasetinin Telafer'deki yansımaları da diğer bölgelerden farklıydı.

Baassızlaştırma siyaseti kapsamında Telafer'in lağvedilen polis teşkilatının başına 2004 yılının ortalarında Şii Albay İsmail el-Yas getirildi. 300 Sünni polisi görevden alan el-Yas, tamamı Şiilerden oluşan bir polis yapılanması kurdu.

ABD'nin bu planı Telafer'de Sünnilerin kendilerini yabancılaşmış hissetmesine ve silahlı direniş gruplarına destek vermesine yol açarak mezhep çatışmalarını körükledi.

“Mürekkep Damlası” ve ABD'nin Çöken Stratejisi

ABD tarafından silahlı örgütlerin merkezi olarak görülen Telafer'e ilk operasyon 2004 yılında düzenlendi.

ABD'nin bu operasyonla amacı şehri silahlı gruplardan temizlemektir. Taarruza ve düşmanın öldürülerek ortadan kaldırılmasına dayanan bu ilk operasyon oldukça kısa sürdü ve silahlı unsurların birçoğu bir ay içinde şehir dışına kaçtı, aslında bu kaçışa izin verildi.

“Kara Kasırga” adı verilen ve ABD'li kurmaylar tarafından başarılı olarak değerlendirilen bu operasyondan yaklaşık bir sene sonra şehirde daha kuvvetli ve çetin bir silahlı direniş hareketi başladı.

Başlangıçtaki stratejisinin işlemediğini gören ABD, özelde Telafer ve genelde Irak'ta uygulanmak üzere yeni bir yöntem benimsedi.

Silahlı direnişçilerin kalbi olarak bilinen yerlere geniş kapsamlı bir operasyon düzenlemektense şehir savaşı temelinde kontrgerilla taktiklerine dayanan askerî operasyonlarla güvenliğin sağlanması ve bu operasyonlarla eş zamanlı olarak şehirlerin yaşam şartlarının ve refah seviyesinin gelişmesini sağlayacak bir stratejiye geçilmesine karar verilmişti.

Genel taarruzdan ziyade şehirde mücadeleye dayanan ve kontrgerilla literatüründe güvenliğin

meskûn mahallerden başlayarak çevreye ve bütüne yayılması anlamına gelen bu yönteme “mürekkep damlası” denilmektedir.

Bu strateji ile önce silahlı direnişin yoğun olduğu dar meskûn mahallerin güvenliği sağlanacak, ardından da bu uygulama Irak geneline yayılacaktı. “Mürekkep damlası” stratejisinin başlangıç noktası Telafer oldu.

ABD'nin askerî ve siyasi olarak benimsediği bu strateji aslında Irak'ta günümüze kadar yaşanan tüm olayların mikro halidir. Bu yöntemin ilk uygulandığı yer olarak Telafer'deki mürekkep damlası bir kan gölüne dönüşerek bütün ülkeye yayılmıştır.

2005 “Hakların İadesi Operasyonu”

ABD'nin 2004'teki operasyonunun daha güçlü bir silahlı direniş olarak geri dönmesinin ardından yeni düzenlenecek olan Telafer operasyonunun başına, Körfez Savaşı tecrübesi bulunan ve şu anda ABD Başkanı Donald Trump'ın Ulusal Güvenlik Danışmanı olan Herbert Raymond McMaster getirildi.

3. Zırhlı Süvari Birliği komutanı olarak Telafer'e atanan Albay H.R. McMaster, 2004 operasyonunun aksine Telafer'in kontrolünün çevreden merkeze büyük bir taarruz gerçekleştirerek ele geçirilemeyeceğini anlamıştı. Bu yüzden kuvvetlerini küçük muharebe keşif kollarına ayırarak şehrin içine yaymayı planlıyordu: Telafer'i tutmak için, şehir içine her beş-altı sokakta bir olmak üzere 30 tabur asker yerleştirmişti.

Üç ay süren hazırlıkların ardından operasyon 10 Eylül 2005 tarihinde başladı. ABD 3. Zırhlı Süvari Birliği'nden 4.000 ve İran destekli Bedir Güçleri'nin ağırlıkta olduğu Şii güçleri ve Peşmerge güçlerinden toplam 11.200 asker şehre girdi.

Operasyon neticesinde 200'e yakın direnişçinin öldürüldüğü ve 53 silah deposunun ele geçirildiği açıklandı.

McMaster, askerî harekâtın ardından şehir içindeki direnişçilerin tespit edilip etkisiz hale getirilmesi için yerel halk ile iyi ilişkiler kurulması gerektiğine

inanıyordu. Bu yüzden şehirde yaşayan aşiretlerle irtibat kurma yoluna gitti.

Aşiretlerle ilişkiler direnişçi avının ötesinde şehrin yeniden imarı, elektrik, su ve sağlık gibi temel hizmetlerin yeniden işler hale girilmesi için de devam ettirildi. McMaster, komutası altındaki askerlere yerel halk ile basit şekilde iletişim kuracak biçimde Arapça öğrenmeleri, gelenek ve göreneklere aşina olmaları emrini verdi.

ABD yönetimi Telafer’de istikrarın sağlanması ve normal hayata geçişin temini için Irak hükümetine toplamda 8 milyon dolar ödenek ayırdı. Bu ödenekten ayrılan pay ile şehirde temel belediye ve sağlık hizmetleri yeniden aktif hale geldi.

McMaster, “Hakların İadesi Operasyonu” ile Telafer halkına öncelikli ihtiyaçlarının emniyet ve güvenlik olduğunu, ardından ise diğer hizmetlerin kısa sürede temin edilebileceğini göstermeyi hedefliyordu. Onlara şehirlerinde silahlı direnişçiler ve el-Kaide unsurları olmadığı zaman her şeyin yolunda olacağını kanıtlamak istiyordu.

McMaster’in Telafer’de yürüttüğü operasyon Bush yönetimi tarafından büyük bir başarı(!) olarak değerlendirildi ve Irak Savaşı’na yeni bir strateji olarak eklendi: temizle, kontrolü ele geçir ve yeniden inşa et.

Telafer’de gösterilen başarı(!), Irak’ın diğer bölgelerinde yürütülen direniş karşıtı operasyonlar için bazı temel sorunların göz ardı edilmesine sebep oldu. Zira bu operasyonda şehirdeki 200 bin sivil korumayı da önceleyen 12 bine yakın asker görev almıştı. Bu da 22 kişi başına 1 asker demek oluyordu. Aynı planının Irak’ın büyük şehirlerinde aynı “başarı” ile hayata geçirilmesi neredeyse imkânsızdı.

McMaster operasyonunun Telafer’e askerî yolla getirdiği görece istikrar, ABD’li komutanın tecrübe sahibi olmadan aşiretlerle kurmaya çalıştığı ilişkiler, yerini günümüze kadar sürecek bir sosyal karmaşaya bırakacaktı.

El-Kaide unsurları ve silahlı direnişçiler hakkında istihbarat toplamak ve onlara karşı eylem planı oluşturmak üzere ABD’nin Telaferli aşiretlerle

kurmaya çalıştığı iş birliği, kökleri eskiye dayanan aşiretler arası rekabeti körükledi.

Telafer’in öne çıkan iki aşireti; Sünni Ferhat aşireti ve Şii Cavlak aşireti idi. Bu iki aşiret Telafer bölgesinde ekonomik ve dinî rekabetin ana gücü haline almıştı. Saddam döneminden beri özellikle mezhebî rekabet ve ekonomik ayrıcalıklara dayalı kaçakçılık ağlarının kontrolü noktasında yaşanan rekabet, ABD’li yetkililer tarafından daha kanlı bir hesaplaşmaya dönüştürüldü.

McMaster ve ekibi Telafer merkezindeki el-Kaide unsurlarını ve Sünni silahlı direnişçileri ele geçirmek için Şii Cavlak aşireti ile iş birliği içine girdi.

El-Kaide Varlığı

Önce 1980-1988 Körfez Savaşı, ardından da 1991 Kuveyt’in işgali, Baas rejiminin dışa yönelik söylemlerinde köklü değişikliklere sebep oldu. Bu dönemden itibaren Baasçılığın temel savunularından biri olan Arap milliyetçiliğinin yerini “din” vurgusu almaya başladı ve parti ile hükümete ait kurumlarda İslami söylem ve semboller artarken, Ocak 1991’de Irak bayrağına “Allah u Ekber” ibaresi eklendi. ABD ve İngiltere’ye karşı yürütülen mücadele “cihad” olarak adlandırılıp halk dine yönelmeye teşvik edildi.

Din, bir yandan savaşımlardan ve ekonomik sorunlardan yorgun düşmüş halkı mobilize etmek bir yandan da toplumda İslami hareketlerin artan gücünü kontrol altına alarak rejime muhalif bir güç oluşmasını engellemek üzere kullanılıyordu.

Irak’ın içinde bulunduğu bu ortam el-Kaide gibi grupların ülkede kolaylıkla yer ve destekçi bulmasına imkân sağladı.

El-Kaide’nin ABD işgalinin ardından özellikle Suriye’deki gruplardan adam devşirme ve diğer çatışma bölgelerine adam aktarmaya elverişli olan Telafer’i üs olarak seçtiği iddia ediliyordu. Bu yüzden, ABD’nin gerek 2004 ve gerekse 2005 operasyonlarındaki ana hedefi, Suriye sınırında bulunan Telafer’i “yabancı savaşçılar”dan temizlemektir.

ABD basınına yansıyan haberlere göre Telafer'in kuzeyinden başlayan silahlı direniş hareketi mutlaka Irak dışından gelmiş el-Kaide bağlantılı "yabancı savaşçılar" tarafından yürütülmekteydi ve ABD ordusunda da bu düşünce hâkimdi.

ABD ve koalisyon ortaklarında silahlı direnişin kapsamına dair hâkim olan bu görüş, aslında Irak sosyolojisine ne kadar yabancı olduklarının göstergesiydi. Zira Telafer'in kuzeyinde güçlü ve hızlı bir şekilde harekete geçmiş bu direnişin ardında, geçmiş 2003'ün çok öncesine dayanan Baasçı bir yapılanma vardı.

Telafer'de direnişi başlatan ve doğrudan silahlı çatışmaya girenlerin sayısı on binlerle ifade edilmekteydi. Bölgedeki Baas Partisi'ne üye olanların sayısına bakılarak yapılan tahmini bir hesaplamaya göre Telafer'deki silahlı direnişe katılan 20 bin eski Baas mensubu olmalıydı.

Ancak 2004 ve 2005 yıllarında Telafer'e düzenlenen operasyonlar, işgalin ilk günlerindeki "yabancı savaşçı" söylemini alt üst ediyordu. Cepheye Türkmen güçleri ile karşı karşıya gelen Amerikalı komutanlar, karşılaştıkları silahlı grupların tamamının Türkmen olduğunu açıklıyordu.

Rejimin devrilmesinin ardından ortaya çıkan idari ve askerî boşlukta, Saddam Hüseyin'in oluşturmuş olduğu birimler Telafer'deki statükoyu kolaylıkla değiştirmiş, kurulan gizli istihbarat ağlarıyla direniş hücreleri oluşturulup aktif hale getirilmişti.

Silahlı Direniş ve Mezhep Çatışmaları

Telafer, 2003 ABD işgalini izleyen yaklaşık bir sene süresince mezhep temeline dayanmayan bir şekilde tüm aşiret ve toplum önde gelenleri tarafından oluşturulmuş bir meclis tarafından idare edildi. Meclis'in oluşturulma sebebi, Baas rejiminin yıkılmasının ardından ortaya çıkan boşluğu doldurmaktı.

Meclis'in idareyi elinde tuttuğu müddette Sünni ve Şiiiler arasında sürtüşmeler yaşansa da bunlar daha çok sosyal açıdan aşiretler arası sorunlara bağlı

küçük sürtüşmelerdi. Telafer toplumundaki genel kanı, Meclis idaresinin başarılı olduğu yönündeydi.

10 ay süren Meclis idaresi boyunca idame edilen görece istikrar, ülke genelinde yaşanan gelişmelerle bağlantılı olarak bozuldu.

Sünni ve Şii Türkmenler arasındaki çatışmaların çeşitli sebepleri vardı. Bunlardan en önemlisi ülke idaresinin Şii bir hükümete teslim edilmesi idi. Telafer kamu kurumlarındaki Sünni yetkililerin yeni yönetim tarafından Şiiilerle değiştirilmesi, şehirdeki güç dengesini tamamen tersine çevirmişti. Telafer'deki Sünniler ABD'nin Şii yöneticiler vasıtasıyla devletin idaresini İran rejimine teslim ettiğini düşünüyordu.

Özellikle İran destekli militan örgüt Bedir Güçlerine ait kişilerin polis teşkilatında görevlendirilmesinin ardından Telafer'deki şiddet olayları ve mezhep çatışmalarında ciddi bir artış gözlemlendi. Bilhassa 2005-2006 yılları arasında Sünni halk, Şii yerel yetkililerin uyguladığı şiddetli işkence ve yargısız infazlara maruz kaldı. Bu durum Telafer'in Sünni halkının silahlı direniş hareketlerine ve el-Kaide unsurlarına yakınlaşmasına sebep oldu.

2007 yılının Mart ayı, Telafer'de en şiddetli mezhep çatışmalarının yaşandığı ay oldu. Bomba yüklü bir araçla Şiiilerin yoğunlukta olduğu el-Vahda mahallesine düzenlenen saldırıda 152 kişi öldü, 347 kişi yaralandı. Olayın ardından Şii polis güçleri intikam alma yoluna giderek 70 Sünni Türkmen'i öldürdü.

Sahve Hareketi'nden DAESH'e Doğru

ABD, bölgenin sosyolojisini ön görmeden yürüttüğü Baasızlaştırma politikasının ortaya çıkardığı mezhepsel çatışmaların ve adaletsiz görev dağıtımının izlerini silmek için yeni bir politikayı yürürlüğe koydu.

ABD'nin Sünni Uyanış Hareketi dediği, yerel dilde Sahve olarak bilinen bu politika dâhilinde Irak'taki Sünnilere askerî eğitim ve teçhizat verildi.

Sahve Hareketi kapsamında eğitim verilen 900 Sünni asker Telafer polis teşkilatında görevlendirdi. ABD bu sayede Şiiilerin kontrolüne geçmiş olan teşkilatta bir denge oluşturmak ve yerel mezhebî çatışmaları dindirmek istiyordu.

Polis kuvvetlerinde yaşanan bu değişim ile 2009-2014 yılları arasında Telafer’de görece istikrarın hâkim olduğu ifade edilebilir.

16 Haziran 2014 tarihinde DAES’in Telafer’i işgal etmesinin ardından bu kez rüzgâr Şiiilerin karşısından esmeye başladı.

Haşd-i Şa’bi’de Şii Türkmenler

DAES’in 2014 yılının Haziran ayında Musul’u ele geçirmesinin ardından, Telafer’in mezhebe dayalı çatışmalarında yeni bir sayfa açıldı.

16 Haziran 2014 tarihinde Telafer’i ele geçiren DAES, şehre girdiğinde çok sayıda Şii camisine zarar verdi. Guba ve Şerikhan gibi Şii Türkmen köylerine girerek 950 aileyi bölgeden çıkardı, evleri ve tarım arazilerini yaktı.

Telafer’de bulunan Şii güvenlik güçleri DAES şehre gelmeden kısa bir süre önce çekilmeye başlamış ve çekilirken de Sünni mahalleleri ateşe vermişti. Uluslararası Af Örgütü Irak ordusu askerlerinin şehri boşaltmadan önce hapisanelerde bulunan Sünni tutukluları infaz ettiğini rapor etti.

Haziran ayı boyunca Telafer’in Şii sakinlerinin büyük kısmı Kürt Bölgesel Yönetimi’nin kontrolü altında bulunan Sincar’a göç etti. DAES’in ağustos ayında Sincar’a da saldırmasının ardından buradaki Türkmenler, güneyde Şiiiler açısından kutsal olan Necef ve Kerbela bölgelerine nakledildiler. 2015 yılının sonunda Kerbela’daki İmam Ali Türbesi çevresinde yaklaşık 7.500 Türkmen yaşamaktaydı.

Telafer’den göç eden çok sayıda Şii Türkmen, şehri DAES’ten geri almak üzere İran destekli Haşd-i Şa’bi örgütüne katılmaya başladı. 2014 yılından itibaren Irak’ın kuzeyinde Haşd-i Şa’bi saflarına katılan Türkmenlerin sayısı 12 bin civarındaydı.

Türkmenler daha çok, para ve silah ihtiyacı İran tarafından karşılanan Asaib-i Ehl’il Hakk ve Kataib-i Hizbullah örgütleri bünyelerine alınıyordu.

Bunun dışında Irak ordusu, tamamı güneydeki kamplarda yaşayan Şii Türkmenlerden oluşan bir birlik kurdu. Neredeyse tamamen Telaferli Şii Türkmenlerin yer aldığı 92. Bölük, 2016 yılının Ekim ayında şehri DAES’ten almak üzere başlatılan operasyona katıldı.

2016 yılında düzenlenen operasyonla şehrin etrafında önemli birkaç nokta ele geçirilse de öncelik Musul operasyonunda olduğu için burada daha fazla ilerleme sağlanamadı.

21 Ağustos 2017 tarihinde Haşd-i Şa’bi unsurlarının da yer aldığı 40.000 askerden oluşan Irak ordusu şehri üç cepheden kuşattı. ABD ordusu da karada ilerleyen Irak güçlerine havadan destek sağladı.

Operasyon başlamadan önce şehirde 1.000 DAES üyesi ve 50 bin sivilin kaldığı tahmin ediliyordu. Operasyona dair en büyük endişe, Şii militanların şehirde bir intikam arayışına gireceği ve Sünni katliamı olacağı yönündeydi. Ayrıca DAES’in çok kuvvetli bir direniş göstereceği ve bu yüzden kanlı ve uzun çatışmaların yaşanacağı düşünülüyordu.

Bütün bu düşünülen ve planlananlar olmadı. Telafer operasyonu 11 gün sürdü. DAES, şehir merkezinde hiçbir direniş göstermedi. Irak güvenlik güçleri yüksek rütbeli olmayan 50’ye yakın militanı öldürmüştü.

Operasyonu takip eden hafta içinde Telafer’den çıkan yaklaşık 200 DAES üyesinin Telafer’in kuzeyindeki Ayadiye bölgesinde Peşmerge güçlerine teslim olduğu açıklandı.

Operasyonun neden bu kadar kısa sürdüğü ve DAES militanlarının neden bu kadar çabuk teslim olduğu, hâlâ üzerinde düşünülen ve tartışılan bir konu.

Telafer’in idaresinin bundan sonra ne olacağı henüz belli değil. Zira Telafer, 2005 Irak Anayasası ile idari statüsü tartışmalı olan bölgeler arasında

bulunuyor. Kentin kontrol ve idaresi Kürt Bölgesel Yönetimi'nde mi yoksa Irak ordusu ile İran destekli Şii örgütlerde mi olacak, henüz kestirilemiyor.

Şii örgütler ve Irak yönetiminin şehrin demografik yapısını değiştirmeye yönelik bir siyaset izlemesi muhtemel görünüyor. Haşd-i Şa'bi marifetiyle Suriye yolu üzerinde bulunan Telafer'in İran kontrolüne girmesi ve böylelikle İran'ın Akdeniz yolunun açılması, uluslararası güçlerin taşıdığı endişelerden bir diğeri.

Haşd-i Şa'bi'nin şehirde kalan Türkmenlerden intikam alma yoluna gideceğini düşünen Türkiye, örgütün Telafer operasyonuna katılmasına şiddetle karşı çıkmıştı. Operasyon sonrasında Irak ordusunu kutlayan Türk makamları, DAESH'in ardından idarenin Telafer halkı ve Irak'a bırakılması

gerektiğini belirterek Haşd-i Şa'bi'nin kesinlikle şehrin yeniden inşa ve idare sürecinde yer almasını onaylamadıklarını belirtti.

Türkiye'nin ve Telafer'in asli unsuru olan Türkmenlerin hassasiyet ve haklarının Irak merkezî hükümeti tarafından ne derecede gözetileceği ise ilerleyen zamanlarda görülecek. Özellikle 2018 yılında düzenlenecek seçimde Irak'taki mezhep çatışmalarına en önemliyi "katkıyı" sunan Nuri el-Maliki'nin başkanlığa aday olup olmayacağı, olduğu takdirde seçilip seçilmeyeceği, bölgedeki olayların akışını değiştirecektir. Maliki'nin başkan seçilmesi durumunda Telafer'deki Sünni Türkmenlerin siyasi temsilcilerinin ve sosyal durumlarının ne derece iyiye gideceği ise tartışmaya ve şüpheyeye açık bir mesele olarak önümüze gelecektir.

Kaynakça

- Anderson, Jon Lee, Anderson “Out of the Street: The United State’s De-Baathification Program Feulled the Insurgency”, *The New Yorker*, Nov. 15, 2004.
- Benraad, Myriam, Benraad, “Iraq’s Tribal Sahwa: Its Rise and Fall”, *Middle East Policy*, Vol. XVIII, No. 1, Spring 2011.
- Fitzsimmons, Michael, “Fitzsimmons, Governance Identity and Counterinsurgency: Evidence from Ramadi and Tal Afar”, U.S Army War College Strategic Studies Institute, Feb. 2013.
- Kavalek, Tomas, Kavalek, “Yet Another Complication in Nineveh: Retaking Tal Afar”, Middle East Research Institute, Nov. 9, 2016.
- Knights, Michael Knights & Matthew Schweitzer, “Shiite Militias aAre Crashing the Mosul Offensive”, The Washington Institute for Near East Studies, Nov. 18, 2016.
- Krepinevich, Andrew F., Krepinevich, “How to Win in Iraq”, *Foreign Affairs*, Sep. 1, 2005.
- McCone, David R. McCone & Wilbur J. Scott, “The 3rd ACR in Tal Afar: Challenges and Adaptations”, Strategic Studies Institute, Jan. 8, 2008.
- McMaster, H.R., McMaster, “Press Briefing of Overview of Operation Restoring Rights in Tall Afar, Iraq”, *Global Security*, Sep. 13, 2005.
- Packer, George, Packer, “The Lesson of Tal Afar”, *The New Yorker*, Apr. 10, 2006.
- Patriquin, Travis, Patriquin, “The Baath Party and the Insurgency in Tal Afar”, *Military Review*, Jan.-Feb. 2017.
- Pfiffner, James P., Pfiffner, “US Blunders in Iraq: De-Baathification and Disbanding the Army”, *Intelligence and National Security*, Vol. 25, No. 1, 76-85, Feb. 2010.
- Sissons, Miranda Sissons and Abdulrazzaq Al-Saiedi, “A Bitter Legacy: Lessons of De-Baathification in Iraq”, International Center for Transitional Justice, March 2013.
- Van Zoonen, Dave van Zoonen & Khogir Wirya, “Turkmen in Tal Afar: Perceptions of Reconciliation and Conflict”, Middle East Research Institute, July 2017.

